

«Jeg kjenner folk rundt meg – det gir meg trygghet»

Arbeidstidsordninger på tjenestemottagers premisser. Om forsøksordninger og erfaringer med langturnuser i Bergen.

AV: HELENE MYKLEBUSTAD OG GRO ESPESETH, Miljøterapeuter i Bergen Kommune og RANDI TYVOLD DRANGE, Foreldrerepresentant

FOTO: RUNE HEIEN

Storhaugen bofellesskap

Ved Storhaugen bofellesskap flyttet det for noen år siden inn en ung mann. Han hadde tidligere hatt egen bolig, men da han utviklet psykiske lidelser ble det vanskeligere å nå han med tjenestene. Han fikk tilbud om plass i bofellesskap, men det viste seg å ikke fungere noe særlig og han ble flyttet videre. Da han kom til Storhaugen bofellesskap hadde han allerede hatt 5 ulike botilbud i boliger med kommunale tjenester.

Miljøterapeutene så en mann som hadde mye angst, og redsel for å gå inn i nye relasjoner. Han var annerledes, hadde mye selvskadende atferd, var til fare for seg selv og andre, og personalet ville ikke jobbe med han. De så at han ble dårligere av å bo der, og paradoksalt nok begynte de å planlegge et nytt botilbud. Miljøterapeutene sier:

«Vi tenkte at vi ikke har råd til å gjøre flere feil. Denne mannen er var for støy fra andre beboere og fra personalet, vaktskifte var et problem, og det var vanskelig å gjennomføre aktiviteter fordi det kom nye folk hele tiden. Vi ønsket oss et enmannsforetak. Og vi fikk det.»

Mannen kom sommeren 2004, og i oktober 2005 var de i havn med en medlevertturnus. De begynte med 2:1 bemanning, men er nå nede i 1:1. Personalet har en turnus der de jobber fra mandag til onsdag, deretter har de fri i 6 dager. Neste vakt går fra onsdag til fredag, før de har fri i 6 dager, og siste periode er fra fredag til mandag og igjen fri i 6 dager. De jobber altså to døgn, og har 6 dager fri. Det er maks fire personer som jobber med denne personen hver uke.

På Storhaugen har de nå en beboer som gir uttrykk for at han trives, en som ikke har hatt noen nye innleggelse i psykiatrien, som har fått jobb, og som har fått en venn. Han har fått en diagnose som etter eget uttrykk fikk ting til å falle på plass, han opplever ikke lenger skyld, og han opplever at han har det bedre. Turnusen ved Storhaugen bofellesskap er skreddersydd til hans behov. Et slikt botilbud koster, men livskvalitet kan ikke måles i kroner og ører.

Mildeveien bofellesskap

I Mildeveien er det en 7 dagers turnus. Begrunnelsen er at en ønsket å skape større livskvalitet og bedre forutsigbarhet for to av de mest res-

Gro Espeseth, Randi Tyvold Drange og Helene Myklebustad.

surskrevende beboerne. Turnusen i Mildeveien er innrettet på at personalet arbeider 7 sammenhengende dager à 14 timer, har fri i 14 dager, en ny 7 dagers periode før de har fri en uke, tilkallevekt en uke og fri en uke. I løpet av en 6 ukers turnus har hvert personal en uke med tilkallevekt. Overlapping sikres ved at halve personalgruppen begynner på tirsdager, andre halvdel på fredager. Det innebærer at noen til enhver tid har vært på jobb i fire dager. Personalet tar ut ferie i sine garanterte friperioder.

De administrative erfaringene med langturnusene viser at i Mildeveien koster turnusen ca 2,5 stillingshjemmel mer enn en vanlig turnus. På Storhaugen har merkostnadene vært på omkring 1,3 millioner, men etter nedbemanningen er merkostnadene justert til 200.000. Overtidsutbetalingene er redusert med 69 %, og sykefraværet er redusert fra 8,6 til 4,5 % i Mildeveien. Sykefraværet på Storhaugen er på 0 % første halvår i 2006 og foreløpige tall fra 2. halvår er på ca 2 %.

Den kontinuerlige evalueringen av langturnusordningene viser gode resultater. Miljøterapeutene føler seg godt ivarettatt, og selv om de gir uttrykk for at øktene kan være lange, mener de

å ha godt tid til å ta seg inn igjen. For enkelte er det også lettere å ivareta 100 % stilling med en slik turnus.

«På Storhaugen bestemmer jeg selv»

Personalet på Storhaugen har erfart at turnusen gir bedre muligheter for å ivareta beboernes selvbestemmelsesrett. Det er lettere å forstå den andre når en tilbringer mye tid sammen. Beboeren ved Storhaugen har mulighet til å velge vekk sitt personal, noen han også gjør iblant. Turnusen gjør det mulig å dra på utflukter eller drive andre aktiviteter. Det er dessuten en mer normalisert tjenesteyting. *«Vi gjør det som er vanlig å gjøre i et hjem.»* Erfaringen er at turnusen er med å bygge ned forskjeller mellom personale og beboere. Blant annet kan tjenestemottager bruke personalet som rollemodell: *«Åja, skal dokkar legge dokkar, ja då gjør eg det og!»*

Personalet mener at turnusen gjør det lettere å følge opp faglige tiltak og praktiske oppgaver. Tjenestetilbudet er lite og oversiktlig, og det er lettere å se sammenhengen i brukers hverdag.

«Vi er med på det meste i hverdagen, og det gir oss en unik mulighet til å observere. Gjennom den tette samhandlingen blir vi bedre kjent med bruker, og det gir oss en mulighet til å mestre.»

Beboeren på Storhaugen sier selv at det er lettere å få gjort ting nå. Tidligere ble han stresset av å følge med på alle vaktskiftene at han selv ikke fikk gjort noe ting. Han kjenner turnusen, vet hvem som kommer og det gir trygghet. «Jeg kjenner personalet mitt. Tidligere kunne det være svært mange i løpet av en måned, men nå er det disse 8 hele tiden». Personen har vært innlagt gjentatte ganger på grunn av psykose. Hver gang han er blitt utskrevet, har det vært

med et nytt medikament. Selv ville han gjerne redusere bruk av medisiner. Resultatet er at han er mer våken, er tydeligere og har et bedre ordforråd. Han har selv vært med å utarbeide sin individuelle plan. Her satte han blant annet som mål å slanke seg, og vekten viser en tydelig lettere mann etter bare 4 måneder.

«Før jobbet personalet tidlig og sent, og hadde kortere friperioder. Nå opplever de å ha mer ro, de trenger ikke å stresse med å få ting ferdig.»

Personalet opplever mange fordeler med å arbeide etter oljeturnus. Det er hyppige fagmøter, kravet om å drive internkontroll er lettere å følge opp, og det er lettere å rekruttere fagfolk. Det er tid og mulighet for kollegaveiledning. Turnusen medfører mindre belastning på personalet.

«Vi tåler større belastning om det skjer uforutsette ting som for eksempel utfordrende atferd. Vi er i bedre relasjon til bruker, og kan fortære komme i posisjon til han dersom det bygger seg opp uro. Det er lettere å bryte negative handlingsmønstre fordi vi kjenner hverandre bedre. Det er en trygghet for oss, og bruker og personale føler seg bedre ivaretatt sikkerhetsmessig. Evalueringene viser også at det skjer mindre avvik.»

På Storhaugen har de brukt tvang en gang i løpet av et år. I Mildeveien har de ikke statistikk på dette, men personalet opplever at intensiteten er gått ned, og at beboeren i større grad tar kontakt på en positiv måte.

Nye bestemmelser i arbeidsmiljøloven har gjort det mulig å søke om dispensasjon til å arbeide inntil 14 timer pr. dag, men det kan se ut som om dette vil bli endret. I så fall vil prosjek-

tene med langturnuser stå i fare for å bli nedlagt. Helene Myklebustad og Gro Espeseth avslutter med å si at FO Bergen har gitt dem en fantastisk støtte, men at det har vært svært vanskelig å forhandle med fagforbundet sentralt. «Det er synd, for i dette prosjektet har vi sett beboere vokse og blomstre, og vi har vært heldige arbeidstakere som har fått lov å være med på denne veien.»

Helga

I Mildeveien bor blant annet Helga. Helga kan ikke utrykke seg verbalt, men personalet er blitt mer bevisst på hva Helga kan bestemme selv. «Det tette samarbeidet og de lange samværsperiodene gjør at vi lettere kan se hva hun ønsker.»

Randi Tyvold Drange er Helgas mamma. Hun forteller om da Helga ble født, om hvordan sorgen og maktesløsheten når en får en Helga kan snu til dyp og inderlig glede. Hun fortsetter: «Bare det blir velskapt! sier vi gjerne. Hadde jeg i dag fått vite at det var en medisin som ville gjøre Helga frisk, ville jeg være usikker på om jeg valgte det. For hvem er velskapt? Er jeg det velskapte mennesket?» Hun forteller om svangerskapet, hvor syk hun var og for et nydelig lite lykketroll Helga var da hun var liten. «Men vi så fort at noe var galt. Hun så på alle furukvistene, ikke på meg. Jeg ble så redd, men hun var et så vakkert barn...»

En mors erfaring

- På "leit" i 25 år
- Funnet etter 25 år
- Forsvinner etter 2 år...??
- Har vi "lov" til å gi smuler - etter at vi har gitt et -brød?

Da tiden kom for å reise seg å gå, skjedde det bare ikke – men på helsestasjonen sa de at alt så fint ut. Men hun begynte å krype, og da krøp hun bort til peisen og dunket hodet i de skarpe kanten, om og om igjen. De kjørte til sykehuset, der satt mange foreldre med barn. Da de kom inn til legen med de snille øyene, sa han at Helga ikke var som andre barn.

«For oss har det vært 25 år på leting etter de gode løsningene.»

Det har vært så vanvittig mange mennesker. Ingen barnehage var naturlig, hun ble bare sittende. Hun fikk tilbud på en Steinerskole, men de hadde ingen kunnskap om barn som Helga. På den annen side, her var det noen snille mennesker som tilbød seg å være avlastere, tre døgn i uken. Den skolen vi tilhører hadde ikke plass til henne, spesialskolen på Tveiterås er en skole uten vegger, det passer dårlig for en autist. Helga satt mange ganger og holdt seg for øren, og etter hvert begynte hun å utvikle svært aggressiv atferd. Vi fikk plass til henne på Midttunheimen, hun var der alene i begynnelsen. På Midttunheimen drev de etter atferdsterapeutiske metoder. En psykolog skulle observere henne i en treningssituasjon, og vi foreldre skulle være

med. En av de ansatte trente med henne, og hver gang hun gjorde noe galt fikk hun en spray med iskaldt vann i ansiktet. Det var så tøft. Psykologen sa at Helga var det ikke håp for, hun måtte nok medisineres. Min intuisjon sa at dette er feil.

«Dere som sitter her er sikkert en fantastisk gruppe, men det er mange dårlige fagfolk der ute, mange som trenger å heve sin kompetanse.»

Som 15 åring flyttet Helga i bofelleskap, til Mildeveien, «det fineste stedet i hele Bergen». Her er badevik, seilbåter og frukttrær. Mildeveien ligger et godt stykke utenfor Bergen, og på syv år har det vært syv styreere og minst 400 mennesker innom. «Men Helga har kontroll på dem, det er Kenneth med ring her, Kenneth med ring der, Kenneth med tatovering osv»

Moren sier de har vært på leit i 25 år, på leit etter et godt tilbud til Helga. Løsningen har de funnet i oljeturnusen på Mildeveien. Og de er livredd for at den skal forsvinne, etter bare 2 år.

«Det går så mange rykter – at de ikke får dispensasjon lenger, kanskje de går med på 13 timer?? De har fått til mye, og jeg var ung den gang de lenket seg sammen i Alta, men ... Har vi lov å gi smuler etter at vi har gitt brød? Har vi økt livskvalitet – hvis vi må ta ti skritt tilbake?»

Randi Tyvold Drange avslutter med å snakke til forrige foreleser:

«Du sa at tjenesteyterne ikke skulle komme for nær. Hvorfor ikke det? Jeg trenger at Gro er nær, at hun er mine forlengede armer, at hun kan kose med Helga og klø henne på føttene. Jeg ønsker å kunne dø, og vite at Helga vil få et godt liv. Dette er ikke en oljeturnus, men en livsturnus!»